

SAVIGYNA LIETUVOS CIVILINĖJE TEISĖJE

Doc. dr. Petras Algirdas Miškinis

Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 71 45 87
Elektroninis paštas ckk@ltu.lt

Pateikta 2002 m. kovo 28 d.

Parengta spausdinti 2002 m. gegužės 28 d.

Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedros docentas dr. Virginijus Papirtis ir Valstybinio valdymo fakulteto Teisinės informatikos katedros docentas dr. Vladas Poškevičius

S a n t r a u k a

Civilinių teisių gynimo būdai buvo aktualūs visais Lietuvos valstybės gyvavimo laikotarpiais. Vienas šių būdų – savigyna – buvo žinomas jau nuo seniausių laikų. Įtvirtinta visuose trijuose Lietuvos Statutuose, ji buvo plačiai naudojama. Savigyna buvo žinoma ir naudojama ir tarpukario Lietuvoje. Lietuvą okupavus ir įvedus Rusijos Federacijos civilinį kodeksą, o vėliau 1964 metų Civilinį kodeksą, savigyna kaip civilinių teisių gynybos būdas buvo draudžiama ir traktuojama kaip savavaldžiavimas. Atkūrus Lietuvos valstybės nepriklausomybę, iki 2001 m. liepos mėn. Lietuvoje galiojo 1964 metų Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, kuriame išliko savignos taikymo civiliniuose teisiniuose santykiuose draudimas. Priėmus naująjį Civilinį kodeksą, iškilo būtinybė naujai pažvelgti tiek į visą civilinę teisę, tiek į jos atskirus institutus, įskaitant ir į seniai Lietuvos civilinėje teisėje žinomą ir dabar su naujuoju Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu į Lietuvos civilinę teisę sugrįžusį savignos institutą.

Straipsnio autorius nebando pateikti neginčijamos pozicijos dėl civilinių teisių gynimo savomis jėgomis padalijimo į dvi dalis: savigną ir savigalbą, tačiau, pažvelgdamas į savignos ir savigalbos sampratą kitų valstybių civiliniuose įstatymuose, siūlo pamąstyti dėl savignos sampratos patikslinimo Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse.

Civilinių teisių gynyba buvo aktuali visais visuomenės raidos laikotarpiais, tik gynybos būdai keitėsi nuo civilinių teisių gynimo savo jėgomis, neprašant valstybės pagalbos, iki valstybinės civilinių teisių gynybos. Stiprėjant valstybei, didėjant jos institucijų efektyvumui, imta manyti, kad tik valstybės institucijos geriausiai gali užtikrinti asmens teisių apsaugą.

Istoriniai šaltiniai rodo, kad vyraujant savignai didėja viešosios tvarkos ir rimties pažeidimų, savitarpio sąskaitų suvedinėjimo, anarchijos grėsmė. Viešoji tvarka ir rimtis valstybėje gali būti užtikrinta tik tuomet, kai civilinės teisės ginamos iš anksto valstybės įstatymų nustatyta tvarka, profesionalių valstybės institucijų, o valstybės suteikiama subjektinių teisių apsauga yra greita ir efektyvi.

„Valstybė, leidžianti, kad jos gyventojai savo rizika įgyvendintų savo teises (tikras arba tik tariamas, ar pageidaujamas), – sako vokiečių teisininkas Peteris Bähras, – greitai paslęstų chaosą“ [1, p. 46]. Tačiau jeigu valstybė yra nepajėgi užtikrinti skubios ir efektyvios civilinių teisių apsaugos, ji turi sudaryti galimybę gyventojams remiantis įstatymais ginti civilines teises savo jėgomis. Juk negalima užmiršti, kad civilinių teisių pažeidimai dažnai padaromi pažeidėjui žinant, kad nukentėjęs asmuo nesugebės laiku sulaukti teisėsaugos institucijų pagalbos. Be to, dažnai ir pačios valstybės institucijos gali suteikti pagalbą tik tada, kai jau jokios priemonės nebegali padėti nukentėjusiajam. Tai daugelio valstybių bėda. Apie valstybės institucijų nesugebėjimą laiku apginti asmens civilines teises rašo ir kitų valstybių teisininkai [2, p. 109]. Manytume, kad ir Lietuva šiuo metu dar nepasiekė tokio lygio, kad jos institucijos nedelsdamos suspėtų reaguoti į kiekvieną pagalbos prašymą, sugebėtų skubiai

užtikrinti efektyvią civilinių teisių gynybą, tuo labiau, kad to dar nepasiekė valstybės, daug dešimtmečių anksčiau už mus pasukusios civilizuoto valstybingumo keliu. Be to, valstybė šiuo metu daugiausiai jėgų priversta skirti kriminaliniam nusikalstamumui tramdyti. Tai labai apriboja jos galimybes suteikti skubią pagalbą ginant civilines teises.

Todėl manome, kad, atsižvelgiant į šiuolaikines valstybės galimybes, naujasis Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas pagrįstai numato ne tik valstybinį civilinių teisių gynimą, bet išimtiniais atvejais suteikia teisę pačiam asmeniui imtis neatidėliotinių veiksmų, savo jėgomis ginant savo teises. Vienas tokių būdų, įtvirtintas naujajame Civiliniame kodekse, yra savigyna.

Taigi Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas numato du civilinių teisių gynimo būdus: valstybinį ir teisių gynimą savo jėgomis. Pirmuoju atveju asmuo, siekdamas apginti savo teises, kreipiasi į valstybės institucijas ir prašo jų pagalbos, o antruoju asmuo savo teises gina pats savo jėgomis ir rizika.

Civilinių teisių savigynos institutas į šiuolaikinę Lietuvos civilinę teisę įžengė kartu su naujuoju Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu nuo 2001 metų liepos mėnesio. Tačiau ar savigyna Lietuvos teisėje yra naujas institutas, ar ji buvo žinoma ir anksčiau? Čia turėtume pabrėžti, kad savigyna Lietuvos civilinėje teisėje buvo žinoma jau ikistatutiniu laikotarpiu. Ji buvo įtvirtinta visuose trijuose Lietuvos Statutuose. Tačiau jau Statutų galiojimo metu valstybė teikė pirmenybę valstybiniam civilinių teisių gynimo būdai.

Pirmasis Lietuvos Statutas draudė patiems asmenims savo nuožiūra spręsti ginčus savo jėgomis. Kilę ginčai turėjo būti sprendžiami Statuto nustatyta tvarka. Tai patvirtina 1-ojo Lietuvos Statuto 12-ojo skyriaus 2, 3, 5, 9 straipsniai [3, p. 190–193]. Tuo pat metu 1-asis Lietuvos Statutas leido persekioti pažeidėją, atlikti kratą, atsekus paskui pažeidėją pėdsakais, netgi sulaikyti, kai asmuo užtikdavo pažeidėją, darantį jam žalą, ir neturėjo galimybės gauti didžiojo kunigaikščio pareigūnų ar pažeidėjo pono pagalbos [3, p. 197–203]. Atitinkamos nuostatos buvo ir 2-ajame Lietuvos Statute. 3-asis Lietuvos Statutas taip pat įtvirtino gana plačias savigynos teises. Pavyzdžiui, asmuo, patyręs žalą ar užtikęs pažeidėją, galėjo prieš pažeidėją imtis labai rimtų prievartos priemonių: galėjo jį vyti, sulaikyti, atimti iš pažeidėjo jo pagrobtą turtą ir pan. Tačiau Statutas reikalavo, kad sulaikytas asmuo per 3 dienas būtų pristatytas didžiojo kunigaikščio pareigūnui, o jeigu pažeidėjas nepriklausė didžiojo kunigaikščio jurisdikcijai, sulaikęs asmuo pažeidėją turėjo atvedinti pas jo poną, kuris ir turėjo išspręsti ginčą [4, p. 271].

Rusijai okupavus Lietuvą, iki 1840 m. galiojo 3-iasis Lietuvos Statutas. Įvedus Rusijos įstatymus, teisė naudoti savivalbą, siauresnį civilinių teisių gynimo savo jėgomis būdą negu savigyna, civiliniuose santykiuose nebuvo panaikinta, nors užtikrinant prievolių vykdymą ji buvo leidžiama tik išimtiniais, įstatymų numatytais atvejais. Valsčių teismų praktikoje plačiai taikytos paprotinės teisės normos taip pat pripažino savivalbą. Ypač plačiai buvo taikomas svetimo turto sulaikymas. Kreditorius turėjo teisę sulaikyti skolininkui priklausančius daiktus iki skolininkas įvykdys savo prievolę kreditoriui. Skolininkas taip pat turėjo teisę susilaikyti nuo prievolės kreditoriui vykdymo, jeigu šis nevykdė kokios nors prisiimtoms prievolės skolininkui [5, p. 96]. Leidžiant naudoti paminėtus savigynos veiksmus, savigynos terminas nebuvo naudojamas. Visi kreditoriaus ar skolininko veiksmai ginant savo civilines teises buvo traktuojami kaip prievolių užtikrinimo būdai.

Tarpukario Lietuvoje, iki sovietinės okupacijos, kai kurie savigynos veiksmai buvo žinomi ir leidžiami. Tačiau plačiausiai savigyna ir savivalba buvo reglamentuota Klaipėdos krašte, kur galiojo Vokietijos civilinis statutas (*Bürgerliches Gesetzbuch*). Taigi savigyna kaip civilinės teisės institutas negali būti laikomas nauju, anksčiau Lietuvos teisėje nežinomu institutu.

Atkūrus Nepriklausomybę, galiojant 1964 m. Civiliniam kodeksui, civilinių teisių gynimas savo jėgomis, nesikreipiant į valdžios institucijas, kaip ir sovietiniais laikais, buvo laikomas savivaldžiavimu, t. y. baudžiamuoju nusikaltimu, o lengvesniais atvejais – administraciniu pažeidimu. Tačiau, nepaisant, kad savigyna buvo uždrausta, civiliniuose santykiuose skolininko turto, asmeninių dokumentų sulaikymo atvejai buvo dažni, nors daugeliu atvejų skolininkai, nenorėdami aštrinti santykių su kreditoriais, į teisėsaugos institucijas nesikreip-

davo. Tais atvejais, kai skolininkas kreipdavosi į valstybės institucijas pagalbos, kreditoriaus veiksmai būdavo pripažinti neteisėtais. Pavyzdžiui, rangovo atsisakymą atiduoti užsakovui rangos sutarties objektą iki užsakovas atsiskaitys už atliktus darbus valstybės institucijos laikė savivaldžiovimu. Policija, panaudojusi jėgą, paėmė iš rangovo rangos sutarties objektą ir perdavė jį užsakovui [6, p. 1].

Naujajame Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse savignyna įtvirtinta kaip civilinių teisių gynimo būdas. LR CK pirmosios knygos 139 straipsnis panaudoti savignyną ginant savo civilines teises leidžia tik griežtai šio kodekso numatytais atvejais. LR CK šeštosios knygos 253 straipsnio 8 dalyje nurodoma, kas savignyna yra asmens veiksmai, kuriais jis teisėtai priverstinai įgyvendina savo teisę, kai neįmanoma laiku gauti kompetentingų valstybės institucijų pagalbos, o nesiemus savignynos priemonių teisės įgyvendinimas taptų negalimas arba iš esmės pasunkėtų. Civilinis kodeksas reikalauja, kad savignynos būdai ir priemonės atitiktų teisės pažeidimo pobūdį ir kiekvienu konkrečiu atveju neperžengtų savignynos ribų (1.139 str.)

Pažvelgus į įvairių šalių civilinius įstatymus, palyginus juos su Lietuvos civiliniais įstatymais, galime pastebėti, kad savignynos sąvoka juose suprantama toli gražu nevienodai.

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas nustato tik vieną civilinių teisių gynimo savo jėgomis būdą – savignyną. Tokia pat nuostata įtvirtinta ir Rusijos civiliniame kodekse. Čia taip pat randame tik vieną civilinių teisių gynimo savo jėgomis sąvoką – savignyną (*самозащита*).

Vokietijos civiliniame statute (*Bürgerliches Gesetzbuch*) pateikiamos dvi sąvokos: savignyna (*Selbstverteidigung*) ir savigalba (*Selbsthilfe*).

Lenkijos civiliniame kodekse pateikiamas tik savigalbos terminas. Tačiau iš šio kodekso 373 straipsnio 1 paragrafo prasmės matome, kad asmuo, gindamas savo civilines teises, gali panaudoti ir savignyną [7, p. 84]. Tai patvirtina ir lenkų civilistų darbai [8, p. 374].

Manau, jog visai pagrįstai galima paklausti: ar savignynos ir savigalbos sąvokos yra sinonimai, ar tai skirtingas reikšmes turinčios sąvokos?

Dabartinės lietuvių kalbos žodynas sąvoką savigalba aiškina kaip savęs gelbėjimą, gelbėjimąsi, o savignyną – kaip savęs gynimą [9, p. 680]. Taigi tai nėra vienareikšmės sąvokos.

Manytume, kad savignyną civilinėje teisėje plačiąja prasme reikėtų suprasti kaip fizinės prievartos panaudojimą, siekiant apginti savo civilines teises nuo gresiančio ar jau vykstančio teisės pažeidimo, o savigalbą – kaip nukentėjusio dėl pažeidimo asmens veiksmus, siekiant pašalinti teisės pažeidimo pasekmes.

Lenkų civilisto Z. Radwański nuomone, civilinių teisių gynimo savo jėgomis būdas gali įgauti savignynos arba savigalbos formas. Savignynos atveju asmuo atremia pavojų, gresiantį jo teisėms, o savigalbos atveju patenkina savo pretenzijas. Pirmuoju atveju asmuo ginasi nuo gresiančio ar jau vykstančio užpuolimo ir yra lyg atremianti ataką šalis, o antruoju – asmuo realizuoja savo reikalavimus, kurie kyla dėl jau įvykdyto pažeidimo [2, p. 374].

Vokietijos BGB savignyną ir savigalbą pateikia kaip atskirus civilinių teisių gynybos būdus, o savignyna savo ruožtu padalijama į dvi dalis: būtinąją gintį (*Notwehr*) ir būtinąjį reikalingumą (*Notstand*). Būtiniosios ginties atveju asmuo imasi tokių gynybos priemonių, kurios reikalingos atremti neteisėtą užpuolimą, o būtinąjo reikalingumo atveju asmuo, siekdamas pašalinti grėsmę sau ar kitam asmeniui, gali sugadinti ar sunaikinti daiktą, jeigu tokia priemonė buvo būtina.

Pagal BGB 229 paragrafą, savigalba – tai asmens veiksmai, kai asmuo savigalbos tikslu turi teisę paimti, sugadinti ar net sunaikinti kito asmens daiktą, sulaukyti skolininką, įtartą siekiant pasislėpti, kai nėra galimybės laiku gauti kompetentingų valstybės institucijų pagalbos ir yra pavojus, kad nedelsiant nesiemus veiksmų kreditoriaus reikalavimas nebus įvykdytas arba bus iš esmės pasunkintas.

Vokiečių civilistas P. Bähras pateikia tokį savigalbos pavyzdį: Šmidtas yra skolingas Gustavui. Skolos gražinimo terminas jau praėjęs. Gustavas, nuvykęs pas Šmidtą norėdamas pareikalauti sugrąžinti skolą, randa jį besiruošiantį išvykti į užsienį. Gustavas, panaudodamas jėgą, atima iš Šmidto kelionės pasą ir lėktuvo bilietą ir taip sutrukdo jam išvykti. P. Bähras

teigia, jog teisėsaugos institucijos šiuo atveju negalėjo suteikti Gustavui veiksmingos pagalbos, todėl jam negali būti uždrausta savo teises ginti savivalbos būdu [1, p. 47].

P. Bähras teigia, jog pagal Vokietijos įstatymus kreditorius išimties tvarka savo rizika gali imtis prieš skolininką reikiamų priemonių, jeigu yra pavojus, kad jo reikalavimai iš viso bus neįgyvendinti arba jų realizavimas bus gerokai apsunkintas, tačiau tokia savivalbos teisė, suteikianti galimybę pasinaudoti „kumščio teise“ (*Faustrecht*), leidžiama tik labai ribotomis aplinkybėmis [1, p. 47]. Tačiau, nepaisant apribojimų, tokia savivalbos teisė egzistuoja ir, esant reikalui, asmuo, gindamas savo teises, gali ja pasinaudoti.

Vokietijos DGB būtinąją gintį ir būtinąjį reikalingumą laiko savignos būdais, tuo tarpu LR CK šeštosios knygos 253 straipsnis būtinąją gintį, būtinąjį reikalingumą ir savigną pateikia kaip savarankiškus atleidimo nuo civilinės atsakomybės pagrindus. Pagal LR CK 6.253 straipsnio 8 dalį savigną – tai asmens veiksmai, kuriais jis teisėtai priverstinai įgyvendina savo teisę, kai neįmanoma laiku gauti kompetentingų valstybės institucijų pagalbos.

Būtinoji gintis – tai veiksmai, kuriais siekiama gintis arba ginti kitą asmenį, nuosavybę, būsto neliečiamybę, kitas teises, visuomenės ar valstybės interesus nuo pradėto ar tiesiogiai gresiančio neteisėto pavojingo kėsinosi (CK 6.253 str.7 d.).

Būtinasis reikalingumas – tai veiksmai, kuriais asmuo priverstas padaryti žalos dėl to, kad siekia pašalinti jam pačiam, kitiems asmenims ar jų teisėms, visuomenės ar valstybės interesams gresiantį pavojų, išvengdamas gresiančios didesnės žalos atsiradimo žalą patyrusiam ar kitam asmeniui, jeigu žalos padarymas toms aplinkybėmis buvo vienintelis būdas išvengti didesnės žalos.

Tai leidžia daryti išvadą, kad Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse savignos sąvokos turinys yra gerokai siauresnis, palyginti su Vokietijos BGB savignos sąvokos turiniu.

Kaip matyti iš LR CK 6.269 straipsnio, įstatymų leidėjas savigną laiko siauresniu civilinių teisių gynbos būdu, palyginti su būtinąja gintimi, nes kaip savigną suprantama tik gynimasis nuo kito asmens neteisėtų veiksmų, o būtinoji gintis reiškia ne tik gynimąsi, bet ir kito asmens gynimą.

Manytume, kad tiek būtiniosios ginties atveju, tiek būtinąjo reikalingumo atveju asmuo gina ir savo teises, siekia pašalinti toms teisėms gresiantį pavojų, todėl tiek būtinoji gintis, tiek būtinasis reikalingumas yra taip pat ir savignos būdai.

LR CK pirmosios knygos 139 straipsnio 1 dalis nustato, jog panaudoti savigną ginant savo civilines teises leidžiama tik šio kodekso numatytais atvejais. Todėl turėtume trumpai pažvelgti į tuos Civilinio kodekso nustatytus atvejus, kai ginant civilines teises leidžiama imtis savignos.

Savigną numato LR CK 4.229 straipsnis, suteikiantis teisę teisėtam daikto valdytojui, turinčiam reikalavimo teisę į to daikto savininką, sulaikyti tą daiktą tol, kol bus patenkintas reikalavimas. Pagal LR CK 6.656 straipsnį rangovas turi teisę sulaikyti darbų rezultatą tol, kol užsakovas tinkamai neįvykdys savo prievolės, arba gali išieškoti jam pagal sutartį priklausančias sumas už atliktą darbą iš užsakovui priklausančių įrenginių, likusių medžiagų ir kito užsakovui priklausančio turto, kol užsakovas visiškai su juo neatsiskaitys. CK 6.758 straipsnis suteikia įgaliotiniui, veikiančiam kaip įgaliotojo komerciniam atstovui, sulaikyti privalomus perduoti įgaliotojui daiktus, kol įgaliotojas su juo visiškai atsiskaitys. Pasaugos sutarties atveju saugotojas turi teisę sulaikyti perduotą saugoti jam daiktą tol, kol pasaugos davėjas su juo neatsiskaitys (CK 6.840 str.). Pagal CK 6.786 straipsnį komisionierius turi teisę sulaikyti turimus daiktus, kuriuos jis privalo perduoti komitentui ar jo nurodytam asmeniui, jeigu komitentasis nevykdo savo prievolių komisionieriui. Pagal vežimo sutartį vežėjas turi teisę sulaikyti jam perduotus krovinius ir bagažą, kol nebus sumokėtas jam priklausantis vežimo užmokestis (6.813). Tuo tarpu panaudos gavėjas neturi teisės sulaikyti jam perduoto saugoti daikto, išskyrus atvejus, kai panaudos davėjo prievolė pasireiškia dėl daikto išsaugojimo būtinų ir neatidėliotinių išlaidų kompensavimu (CK 6.640 str.).

Apžvelgę leidžiamos savignos atvejus, matome, kad Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse leidžiama savigną apsiribojama teise sulaikyti turimą skolininko ir, kai kuriais atvejais, kreditoriaus daiktą, t. y. veiksmais, kuriuos užsienio civilinė teisė priskiria prie savivalbos.

Palyginę savignos ir savigalbos sąvokas, pastebėsime, jog savigalbos sąvoka labiau tiktų apibūdinti Lietuvos civiliniame kodekse leistiems veiksams, ginant civilines teises savo jėgomis, negu savignos sąvoka. Daugelis teisės terminų ir sąvokų atsirado ir įsitvirtino ne iš karto, bet laipsniškai, turi ilgametes jų taikymo tradicijas, todėl manytume, kad kitų valstybių patirtimi šioje srityje pasinaudoti būtų naudinga.

Savignos institutas, atsiradęs ir išsivystęs tuo metu, kai valstybė nesugebėjo civilinių santykių subjektams užtikrinti skubios ir efektyvios jų teisių gynbos, didėjant valstybės institucijų darbo efektyvumui laipsniškai praranda savo reikšmę. Tačiau užsienio šalių patirtis rodo, kad šis procesas trunka ne vieną dešimtmetį, demokratijos ir civilizuoto mentaliteto pradams persmelkiant ne tik valstybės institucijas, bet ir visą visuomenę. Pavyzdžiui, Vokietijoje, kurioje savignos civiliniuose santykiuose buvo gana plačiai naudojama, dabar išlieka kaip teorinė problema, naudojama mokymo tikslams. Teigiama, kad Vokietijos civilinis procesas pagreitinotos teisenos tvarka užtikrina kiekvieno asmens galimybę gauti skubią teismų pagalbą bet kurią dieną ir valandą, net šeštadieniais ir sekmadieniais. Teismo patvarkymas jau per 2 valandas gali būti įteiktas teismo antstoliui, kuris turi teisę sulaikyti asmenį, taikyti turto areštą, įvesdinti į patalpas ir pan. Pačiam asmeniui nebereikia griežti savignos būdų, norint apginti savo civilines teises [10, p. 87–89].

Nors Lietuvos įstatymai vis labiau artėja prie demokratinių Vakarų standartų, manau, jog pravartu pamąstyti ir apie tai, kas ten jau užmirštama; juk nė viena visuomenė per trumpą laiką nepasiekė to, kam reikia daugelio dešimtmečių, to nepadarysime ir mes. Todėl manytume, kad tikros savignos taikymo galimybių išplėtimas, pasiremiant Vokietijos patirtimi, teisėsaugos institucijų darbo efektyvumo, derinant jį su savignos, didinimas dar ilgai mums padėtų ginti savo subjektines civilines teises.

Išvados

Civilinių teisių savignos institutas, į šiuolaikinę Lietuvos civilinę teisę įžengęs su naujuoju Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu Lietuvoje, išskyrus sovietinės okupacijos laikotarpį, buvo plačiau negu naujajame Civiliniame kodekse suvokiamas ir taikomas ginant civilines teises.

Naujajame Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse savignos įtvirtinta kaip civilinių teisių gynimo būdas. Pažvelgę į įvairių šalių civilinius įstatymus, palyginę juos su Lietuvos civiliniais įstatymais, galime pastebėti, kad savignos sąvoka juose suprantama toli gražu nevienodai. Lietuvoje įtvirtintas tik vienas civilinių teisių gynimo savo jėgomis būdas – savignos. Tuo tarpu, pavyzdžiui, Vokietijos ir Lenkijos civilinėje teisėje pateikiamos dvi sąvokos: savignos ir savigalbos. Autoriaus nuomone, šios sąvokos nevienareikšmės. Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse leidžiami civilinių teisių gynimo savo jėgomis būdai yra labiau panašūs į savigalbos būdus, todėl juos taip būtų galima ir vadinti.

LITERATŪRA

1. **Bähr P.** Grundzuge des Bürgerlichen Rechts. 9 Auflage. – München, Verlag Franz Vahlen. 1995.
2. **Radwański Z.** Prawo cywilne – część ogólna. 4 wydanie. – Warszawa, 1999.
3. **Pirmasis** Lietuvos Statutas. – Vilnius: Mintis, 1985.
4. **Statut** Velikaga kniazstva Litouskago 1588. – Minsk: Belaruskaja Savetskaja enciklopedija imia Petrusia Brouki, 1989.
5. **Пахман С. В.** Обычное гражданское право в России. – Санкт Петербург, 1877.
6. **Lietuvos VRM** 2001 08 31 raštas Nr. 1/4630.
7. **Kodeks** cywilny, rodzinny i opiekunczy. – Krakow: Wydawnictwo Park, 1997.
8. **Walter A., Ignatowicz J., Stefaniuk K.** Prawo cywilne. Zarys części ogólnej. – Warszawa, 2001.
9. **Dabartinės** lietuvių kalbos žodynas. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993.

10. **Кораблёва М. С.** Защита гражданских прав. Новые аспекты // Актуальные проблемы гражданского права. – Москва: Статут, 1999.

Self-defence in Lithuanian Civil Law

Dr. Assoc. Prof. Petras Algirdas Miðkinis

Law University of Lithuania

SUMMARY

Civil rights protection ways were always urgent during Lithuania existence. One of ways - self-defence - was known since the old times. It was reviewed in three Lithuanian Statutes and was widely used. Self-defence was known and used in mid-war period Lithuania. When Lithuania was occupied and the Civil Code of Russian Federation was enforced and later after application of Civil Code in 1964, self-defence as a way for protection of civil rights was prohibited and treated as self-government. After restoration of Lithuanian Independence and up till July 2001 the Civil Code of the Republic of Lithuanian of 1964 was in force in Lithuania and it prohibited self-defence in civil legal relations. After enforcement of new Civil Code a necessity to take a new look upon all civil law and its separate institutions, including the institution of self-defence well known in old Lithuanian civil law and now enforced by the Civil Code of the Republic of Lithuanian, arose.

Author of the article does not seek to represent undeniable position with respect to civil rights protection by own means dividing it into two parts: self-defence and self-help, however, taking into account concepts of self-defence and self-help in other states' civil laws, he offers to think about better wording of self-defence concept in the Civil Code of the Republic of the Lithuania.

